

בס"ד

מערך שיעור מעמדה של ירושלים וקדושתה

עוגני השיעור

שכבת גיל: כיתה ו'

ציר מוביל: ארץ ציון וירושלים בליבה

רעיון מרכזי: מדינה נבנית מסיפורים של מקום, אנשים וערכים

נושא: ירושלים בתנ"ך – מעמדה של ירושלים וקדושתה

מיומנויות:

- אוריינות מידע, אוריינות לשונית

ערכים וסוגיות לדין:

- אהבת הארץ: חיבור רגשי לירושלים כבירת ארץ ישראל.
- סקרנות וחדוות למידה: עידוד חקר וגילוי על האזור.

בין-תחומיות: אומנות, מוזיקה, היסטוריה

מערך השיעור

מעמדה של ירושלים

בשיעור זה נלמד כיצד הגיעה ירושלים למעמדה המיוחד.
התלמידים מקבלים דף-עבודה מלווה להשלמת הנלמד בכיתה.
הידע מוכר לתלמידים במידה זו או אחרת בהיותו מצוי בתנ"ך. לאחר רקע מקדים יוכלו
תלמידים לעבוד בעצמם בדף המידע.
מעמדה של ירושלים כמקום מיוחד נקבע עוד בראשית ימות עולם וזאת בעקבות אירועים
מכוננים שהתרחשו בה. המדרש מציין, שאדם הראשון הקריב קרבן בירושלים. לאורך ספר
בראשית אנו מוצאים אזכורים שונים לירושלים ולאירועים אשר הקנו למקום את ייחודיותו.

התקדשות ירושלים על ידי האבות – מקורות מהתורה

- כאשר חזר אברהם אבינו ממלחמת ארבעת המלכים, נאמר: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין" (בראשית י"ד י"ח)

האירוע – **מלחמת המלכים**

שמו של המקום – **שלם**

הדמויות הקשורות לאירוע – **מלכי צדק, אברהם אבינו**

- הקב"ה ציוה את אברהם אבינו: "והאלוקים ניסה את אברהם; ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני, ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת, את יצחק, ולך לך אל ארץ המוריה" (בראשית כ"ב א,ב)

האירוע – **עקדת יצחק**

שמו של המקום – **הר המוריה**

הדמויות הקשורות לתהליך ההתקדשות של ירושלים – **אברהם, יצחק**

- בסוף העקידה נאמר: "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה" (בראשית כ"ב י"ד) מובא במדרש: "אברהם קרא אותו יראה... שם קרא אותו שלם... אמר הקב"ה: הריני קורא אותו ירושלם כמו שקראו שניהם.." (בראשית רבא מ"ג)

האירוע – **אחרי עקדת יצחק**

שמו של המקום – **ה' יראה, שלם = ירושלם**

הדמויות הקשורות לתהליך ההתקדשות של ירושלים – **אברהם, יצחק**

- כשהלך יעקב אבינו לחרן נאמר: "ויפגע במקום". אמרו חז"ל שקפץ הר המוריה ובא אליו (סנהדרין צ"ח). יעקב נעצר בהר המוריה, התפלל תפילת ערבית, וזלן במקום. כשהקיץ משנתו, אמר: "מה נורא המקום הזה... בית אלוקים וזה שער השמיים", משובח הוא המקום הזה, שאינו מקום רגיל, אלא הוא בית אלוקים, והוא מכון כנגד בית המקדש, הנמצא תחת כסא הכבוד, ששערי השמים פתוחים לקבל התפילות" (מעם לועז – בראשית כ"ח י"ז)

האירוע – **יעקב בורח מפני עשיו**

שמו של המקום – **הר המוריה**

הדמות הקשורה לתהליך ההתקדשות של ירושלים – **יעקב אבינו**

ירושלים - בספרי הנביאים

א. השלימו:

- בתקופות מאוחרות יותר ישבו **היבוסים** בירושלים, וקראוה עיר יבוס למשך שנים רבות. לאחר שהתאחדו כל ישראל תחת שלטון דוד המלך, הלכו המלך ועם ישראל לכבוש את ירושלים, שהיתה בחלקה בידי היבוסים.
דוד קנה את מקום המקדש מארונה היבوسی, וזאת על פי ציווי ה'. גד הנביא בא אל דוד ואמר לו לעלות לירושלים, ולהקים מזבח לה' בגורן ארונה היבوسی, דוד עשה כאשר ציווהו ה' וקרא למקום "עיר דוד".
"וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עוברים עליו... ויאמר ארונה מדוע בא אדוני המלך אל עבדו, ויאמר דוד לקנות מעמך את הגורן לבנות מזבח לה'..." ארונה רצה לתת את הגורן במתנה, וכן להקריב בקר לקרבן, אך דוד המלך אמר: "קנה אקנה מאיתך במחיר... וייקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמישים" (שמואל ב' פרק כ"ד, כ"ד כ"ה)
האירוע – **קניית אזור ירושלים**
שמו של המקום – **גורן ארונה היבوسی**
הדמויות הקשורות לתהליך ההתקדשות של ירושלים – **דוד המלך וארונה היבوسی**
- לאחר שקנה דוד את ירושלים, ציוה על שלמה בנו לבנות בה את בית המקדש. חומרי גלם רבים ויקרים הוכנו בעוד מועד לבניית הבית הגדול והמפואר. "**ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדוד אביו, אשר הכין במקום דוד בגורן ארן היבوسی**" (דברי הימים ב' פרק ג', א)
האירוע – **בניית בית המקדש הראשון**
שמו של המקום – **ירושלים, הר המוריה**
הדמויות הקשורות לתהליך ההתקדשות של ירושלים – **דוד שלמה המלך**

עם בניית בית המקדש בירושלים על הר המוריה, התעצמה קדושתה של ירושלים

ב.

1. הקיפו בעיגול רק את האירועים הקשורים לקדושת ירושלים.
2. סמנו במספרים את האירועים הקשורים לירושלים על פי סדר התרחשותם.

יעקב בונה מזבח בהר המוריה	_____
אדם הראשון מקריב קרבן במקום בו תקום ירושלים	_____
דוד נלחם בגולית	_____
עקידת יצחק בהר המוריה	_____
אברהם קנה את מערת המכפלה	_____
דוד כובש את ירושלים ומכין את המקום בו יבנה המקדש	_____
התיבה נחה על הרי אררט	_____
שלמה המלך בנה את בית המקדש בירושלים	_____
בשלושת הרגלים (פסח, סוכות, שבועות) היו ישראל עולים לירושלים	_____

הצעה לשיעור בין תחומי בתחומי הדעת נביא, ספרות ומוזיקה בנושא:

'מעמדה של ירושלים- עבר, הווה ועתיד'

עבודת-כיתה

אירועים חשובים בתולדות עם ישראל אירעו בירושלים. אירועים אלו הקנו לעיר מעמד ייחודי של **עיר קודש**. גם דוד ושלמה כוננו בה את מושבם. וכששלמה בונה בה את בית- המקדש על פי הוראותיו של אביו דוד, ירושלים הופכת להיות לעיר הקודש המסמלת קדושה, רוממות ותפארת. והיא הופכת להיות עיר מלוכה אשר זיוה לא התעמעם במשך השנים. עם חורבן שני בתי מקדשות, ירדה ירושלים ממעמדה. מלחמות רבות התרחשו בה והפכו אותה לאורך שנים רבות לעיר עצובה, שחוחה ועלובה ועם זאת, תמיד, תמיד קדושה!

מתוך מצב זה פונה הנביא ישעיהו אל ירושלים ומנבא לה:
"קומי אורי כי בא אורך, וכבוד ה' עלייך זרח" (ישעיהו 60,א)

היום ירושלים היא עיר חשובה ומרכזית אך עדיין לא הגיעה לשיאה כפי שיהיה בעזרת ה', כשיבוא לציון גואל ובית המקדש יעמוד על תילו, במהרה בימינו, אמן!

"לפניכם ארבעה בתים מתוך פיוט קבלת השבת המפורסם 'לכה דודי', שחיבר רבי שלמה אלקבץ ונוהגים לשיר בכל בתי הכנסת בליל שבת. האזינו לשיר תוך כדי קריאת המילים וסמנו את הרעיונות המובעים בתחילת דף העבודה!"

התעוררי התעוררי פי בא אורך קומי אורי עורי עורי שיר דברי קבוד ה' עליך נגלה לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה	מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הבקא והוא יחמול עליך חמלה לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה
לא תבשי ולא תכלמי מה תשתחויה ומה תהמי בך יחסו עמי ונבנתה עיר על תלה לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה	התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי על יד בן ישי בית הלחמי קרבה אל נפשי גאלה לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה

למורה:

- מומלץ לקרוא את השיר עם הכיתה ולתווך לתלמידים מילים ומושגים קשים, בהתאם לרמת הכיתה.
- ניתן לייחד שיעור לניתוח והסבר הפיוט המבוסס על הפירוש כי ה'כלה' בפיוט היא ירושלים וזאת בהסתמך על פסוקים שונים מדברי הנביאים.
- הצעה לפעילות: הפקת מופע כיתתי של הפיוט 'לכה דודי' מתוך חלוקת הכיתה לקבוצות מקהלה ומוזיקה, מחול ותנועה, תפאורה ותלבושות. ניתן להוסיף כתיבת קריינות פרשנית בין הבתים, לפני ואחרי.

הצעה נוספת:

- עבודה מקבילה ניתן לעשות עם הפיוט 'תתן אחרית לעמך', פיוט הנאמר במסגרת הפיוטים הנאמרים לאחר סדר העבודה בתפילת יום הכיפורים על פי נוסח אשכנז. הפיוט העתיק מיוחס לבית מדרשו של רש"י. האזינו לשיר וסמנו את הרעיונות המביעים את מעמדה של ירושלים.

מילות השיר:

תתן אחרית לעמך, תשיב מקדש לתוכנו.
תרומם הר מרום הרים, תקומם קרן גדועה.
תצהיר מחשכי איווי, תפאר יושבת בדד.
תעטה בה מלוכה לבדך, תסיר חרפה מעיר.
תנער זדים מזבולך, תמציא צדקה לעדתך.
תלבב את רעייתך, תכרות לה ברית חדשה.
תיקר נפשה בעיניך, תטהרנה במים טהורים.
תחנה בעיר חנה דוד, תזקוף קומת תמרה.
תודיע לכל אהבתנו, תהלך בקרב מחנותינו.
תדרוש גאולה לגלותנו, תגלה קץ לקנותנו.
תבוא מהרה לרחמנו, תאמירנו לך ונאמירך לנו.